

Zlatno doba diskografije

Diskografska slika Hrvatske mijenjala se paralelno s diskografijom širom svijeta jer bez praćenja globalnih trendova u diskografiji ostali bi na nivou onog jednog ugovora kojega je na vjerojatno jednom listu papira potpisao i **Branimir Štulić** kada je započela njegova diskografska karijera. Stoga ne čudi što je tužio Jugoton odnosno Croatia Records i što taj proces traje već godinama jer svaka strana u tom postupku na svoj način tumači ugovore iz tog vremena. No, stavimo na stranu diskografiju koja je u Hrvatskoj značila objaviti singl ili album za Jugoton i Suzy ili eventualno za ZKP RTLJ u Sloveniji, Diskoton u BiH ili PGP RTB u Srbiji. Kada su muzičari u 20. stoljeću htjeli započeti svoju karijeru, neki logičan put bio je nastup na jednom od brojnih važni muzičkih festivala poput Zagrebačkog, opatijskog, Splitskog i sličnih.

Brojne pjevačice i pjevači ostvarili su izniman uspjeh na tim festivalima čije pjesme su se zavrtjele u radijskor eteru dok je diskografski trag ostavljen tek na singlovima. Istini za volju ti su se singlovi do kraja sedamdeseti prodavali u stotinama tisuća primjeraka, no albumi su na neki način zaživjeli tek tijekom osamdesetih. Brojni muzičari i pjevačice i pjevači svoja su prva LP izdanja tako doživjeli tek desetljećima kasnije od prvih nastupa. Diskografi su takvu situaciju i te kako dobro iskoristili. Pritom su ugovori koje su potpisivali bili toliko jednostavni sročeni od strane diskografskih kuća da je, pojednostavljeno pisalo – da želim da ta i ta diskografska kuća obavi moj album. Bez navedenih brojnih obaveza i dužnosti jedne i druge strane i bez gotovo ikakve odgovornosti. Jedne i druge strane. Ništa o autorskim i fonografskim pravima, tantijemama, video spotovima, troškovima i davanjima. O publishingu da i ne govorimo.

Kraj diskografskog monopola

Krajem osamdesetih tu je praksu diskografskog monopola svojim specifičnim pristupom diskografiji promijenio pionir nezavisne diskografije u Hrvatskoj ali i Jugoslaviji Zdenko Franjić koji je sa svojom nezavisnom etiketom Slušaj najglasnije brojnim muzičarima dao do znanja da Jugoton nije bogom dan i da se album može objaviti na jednu malu, nezavisnu etiketu poput njegova a pritom postati poznat i na vrlo pristojan način započeti karijeru. Dobro to znaju izvođači kao što su Majke, Overflow, The Bambi Molesters, Satan Panonski, Kojoti, Goribor, Damir Avdić itd. Na krilima nezavisne diskografije Aleksandar Dragaš i Ante Čikara 1990. godine pokreću nezavisnu etiketu Search & Enjoy i biraju izvođače koji tada zvuče kao „First next big thing“: Sin Albert, Stude, Stude, Obojeni program, Boye itd.

Na krilima sve prisutnijih diskografskih izdanja nekih novih izvođača javljaju se brojne nove diskografske kuće poput Dancing Beara koji su kao prvo izdanje 1993. godine upisali kompilaciju „Zagreb City Limited The Best Techno“ zahvaljujući sve prisutnijom elektroničkoj sceni koja je tih godina počela bujati, kao i kompilaciju posvećenu nezavisnoj hrvatskoj sceni „The Best Of Indie Rock – Made In Croatia“ ali i prvi album Kojota. Tijekom devedesetih s radom počinje Dallas Records, Menart, Aquarius Records, Kondorcomm, Anubis Recc, Carnival Tunes, kekere Aquarium, Blind Dog Records... ali i etikete koje pokreću već iskusni igrači na muzičkoj sceni poput Jasenka Houre koji osniva Crno bijeli svijet ili pak Zrinko Tutić koji pokreće Tutico koji pod svoje ime uzima brojne izvođače zabavne glazbe na isti način kao što su brojni pop i rock izvođači iz Jugotona i Suzy p i novopokrenute spomenute diskografske kuće.

Zahvaljujući tadašnjem vrlo uspješnom i popularnom klubu Jabuka i poduzetnoj ekipi koja ga je vodila, te pritom pokrenula novinarsku rock nagradu Crni mačak, te organizirala festivale Fiju Brijuni i Zagreb Gori nastala je i vrlo uspješna diskografska kuća Jabukaton koja je u roku par godina u svom katalogu imala izvođače kao što su Majke, Darko Rundek, Pips Chips & VideoClips, Vatra, Malehookers, Rizol itd.

Diskografsku kuću ORFEJ u vlasništvu HRT-a u vrijeme pretvorbe preuzima Miroslav Škoro, mijenja joj ime u Campus dobivajući pritom prava na kompletan katalog Orfej RTZ, HRT Orfej i Orfej. Nakon što je postalo jasno da diskografska scena više ne počiva na najvećima i najjačima, te da su nove diskografske kuće preuzele veći dio tadašnjih pop, rock i lakoglasbenih zvijezda, diskografska slika se tijekom dvije tisućitih djelomično zamrznuła sve do dolaska interneta a potom i brojnih mogućnosti DIY izdanja odnosno vlastitih digitalnih izdanja.

Diskografske kuće u rukama muzičara

Nezadovoljni novopokrenutim diskografskim kućama neki su izvođači odlučili uzeti stvari u svoje ruke i jednostavno se sami pozabaviti vlastitim izdanjima i pokrenuti vlastitu diskografsku kuću. Hladno pivo prvi je album tako objavilo za pod etiketu Croatia Records T.R.I.P. koju je vodio s jedne strane Tomislav Šunjić a s druge Aleksandar Dragaš koji se u međuvremenu zaposlio kao urednik izdanja u Croatia Records. Hladno pivo startalo kod njih, potom se preselilo u Dancing Bear, zatim u Jabukaton, da bi se vratilo u Dancing Bear, pokušavajući s Menartom da bi na koncu pokrenuli vlastitu izdavačku kuću Gajba Records za koju su objavljivali albume Hladnog piva dok se nisu razišli.

Nakon iskustva s etiketom Konrodcomm a potom i Menart, grupa Elemental osnovala je svoju etiketu 383 Records. Na pitanje zašto su se odlučili na taj potez Erol Zejnilović, član grupe Elemental koji zajedno s ostalim članovima odlučuje kako će i na koji način raditi 383 Records rekao nam je da im je stari ugovor istekao i odlučili su uzeti sve u svoje ruke i upoznat se s pravilima igre ali i da ima dosta posla oko svega toga ali ima i njih pur pa mogu rasporediti zadatke na više ljudi. Na pitanje kolika je prednost biti vlasnik sve svoje muzike u svim oblicima u odnosu na položaj jednog od izvođača Zejnilović je rekao: „Definitivno je prednost imati sve u svojim rukama, i financijski i zbog vođenja precizne statistike, s tim da sve treba voditi organizirano i pedantno“.

Nova pravila diskografije

Internet, streaming servisi i nove tehnologije u potpunosti su promijenile pristup muzici kao i samu distribuciju. Brojni su muzičari vrlo brzo shvatili prednosti novih tehnologija i scena je odjednom postala bogatija za brojna izdanja koja su putem raznih internetskih platformi objavili sami muzičari bez pomoći diskografskih kuća. Svjedočanstvo da su se uvijek rado u diskografiji znatno izmijenili sami diskografi, veliki i mali, nezavisni i zavisni odlučili su u stvari u svoje ruke pa je tako 2019. godine osnovana RUNDA odnosno Regionalno udruženje nezavisnih diskografa čije članstvo okuplja izdavače iz zemalja bivše Jugoslavije, te Albanije. Sa sjedištem u Zagrebu, ova udruga je ujedno i prva ove vrste u Europi kao trans-nacionalna odnosno regionalna organizacija, a njezini osnivači su lokalni izdavači, ujedno i članovi Impale, kao što su Menart (Hrvatska), Moonlee Records (Slovenija), Kontra (Srbija), Dancing Bear Records (Hrvatska), IDJ (Srbija), NIKA (Slovenija), Ammonite Records (Srbija), Dallas Records (Hrvatska).

RUNDA danas broji preko 70 diskografskih kuća pa je svaka nova, privatna inicijativa za pokretanje vlastite etikete prilično impresivan poslovni poduhvat. Jedna od najmlađih nezavisnih etiketa pokrenuta je ovih dana, zove se interstellaR. a pokrenuo je je dugogodišnji novinar, glazbeni kritičar ali i diskograf Nikola Knežević koji je ujedno i vlasnik i urednik portala Music-Box, te PR agencije Kreativni nered. Obzirom da je diskografska iskustva stjecao radom u Croatia Records pitali smo ga zašto je nakon pet godina rada u Croatia Records zapravo napustio to mjesto i pokrenuo vlastitu etiketu? „Radio sam nešto više od pet i pol godina, što je zapravo nako dugogodišnjeg radijskog iskustva moj ulazak u svijet diskografije i glazbene industrije generalno. Došao sam jednog trenutka koji bih mogao opisati kao monoton, odnosno kao i u svakom poslu naučio sam maksimalno koliko sam mogao i po prirodi sam takav da moram imati nekakve izazove kako bih najbolje funkcionirao.“

Korporativne firme same po sebi donose i određenu razinu stresa koji se akumulira sve do onog trenutka kad odlučite stati ili nastaviti pa doživjeti burnout. Stoga, promjena posla uvijek dobro dođe, za vlastiti organizam svega, a čini mi se da je u današnjem modernom vremenu prosjek godina provedenih na jednom poslu oko 5. Jedno se veže uz drugo, pa sam se odlučio primarno posvetiti onome što sam već i najavljavao na proslavi pet godina portala Music Box 2022. godine, a to je koncept all-in-one i odlazak u privatne poduzetničke vode.“ Kako je to dobar poslovni potez saznat ćemo zajedno s njim u sljedećih godinu dana.

Velik broj diskografskih etiketa

Danas samo u Hrvatskoj djeluje nebrojeno mnogo diskografskih kuća i dosta im je teško doznati točan broj jer nisu sve uključene u rad RUNDE niti su članovi Hrvatske diskografske udruge (HDU), već posluju samostalno

vrlo vjerojatno zadovoljni vlastitim uspjehom bez potrebe za dodatnom promocijom. Među uspješnijim novim kućama čija izdanja su poprilično zagospodarila muzičkom scenom a čiji izvođači bez problema pune klubove tako: Dostava zvuka, Više-manje zauvijek, Geenger Records, Guranje s litice, Moonlee Records, MAST Produkcija, YEM, LAA, Nota Bene, PDV Records, Zona Muzika, MAST Produkcija, Spona, IDM Music, Agape Fox & His Friends itd.

Neki do tih etiketa specijalizirali su se za određenu vrstu muzičkih žanrova ili poput diskografske etikete Fox & His Friends za izdanja vezana za audio prošlost pa smo zahvaljujući Željku Luketići i Leriju Ahelu koji vode ovu etiketu imali prilike čuti soundtrack prvog jugoslavenskog SF filma „Gosti iz galaksije“, probrane disco pjesme kompilaciji „Socijalist Disco: Dancing Behind Yugoslavia's Velevet Curtain 1977 – 1987“, „Alfi Kabiljo – Sex, Crime & Politics: Cinematic Disco, Jazz & Electronica From Yugoslavia 1974 1984“, ili pak svjetski poznatu muziku iz animiranih filmova Profesor Baltazar „Tomislav Simović – profesor Baltazar (Music From The Original TV Series)“. Ukratko, tko god se danas odluči objaviti svoju vlastitu autorsku muziku bez problema će pronaći diskografsku kuću.

Zašto pokrenuti vlastitu diskografsku etiketu?

Upravo iz razloga brojnih diskografa i nezavisnih etiketa pitali smo Kneževića zašto je odlučio pokrenuti vlastitu diskografsku kuću u momentu kada u Hrvatskoj već postoji oko 30-ak diskografskih kuća?

– Istina, u Hrvatskoj je veliki broj diskografskih kuća, ali mali broj je onih koji ozbiljno rade, pri tome ne mislim financijske prihode, nego na kvalitetan rad na izvođaču, distribuciji glazbe i maksimalnom iskorištavanju potencijala današnjeg modernog digitalnog tržišta. Nakon osnivanja PR agencije Kreativni nered konstantno mi dolazili upiti glazbenika o izdavaštvu i uvijek sam u podsvijesti imao tu ideju s obzirom na stečeno iskustvo viziju u svojoj glavi. Upiti su dolazili upravo iz razloga što su nezadovoljni uvjetima koje dobivaju u određenim diskografskim kućama i načinom rada istih u smislu distribucije i promocije. Želim pomoći glazbenicima prije svega, dati neki skroman doprinos ovoj glazbenoj industriji koja je ogromna, ponuditi neke bolje uvjete izvođačima i raditi što je najbolje moguće na distribuciji i promociji njihove glazbe.“ Svakako u priči o diskografu u Hrvatskoj treba spomenuti čitav niz nezavisnih etiketa koje su se posvetili elektroničkoj muzici kao što su: Dobar House, Blacksoul Music, ATJE, Neumatik Petra Dundova, Out Of Place Insolate ili pak Omega Ritam Records and Events Pere Fullhousea itd. Pritom svakako treba naglasiti da su neke od spomenutih etiketa ostvarile izniman uspjeh na globalnoj diskografskoj sceni.

U tren oka do muzike iz cijelog svijeta

Kako se stvari sukladno razvoju tehnologije mijenjaju preko noći tako se i diskografija mijenja nevjerojatnom brzinom a vinili, taj relikv prošlosti i dokaz „svetosti“ muzike na pločama postaju must have svakog ozbiljnijeg muzičara i diskografa unatoč eventualnoj zaradi i nezaobilaznoj prisutnosti na streaming servisima. Nekadašnja direktorica Udruge za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava i voditeljica ureda Hrvatske diskografske udruge a danas izvršna direktorica Croatia Records Maja Vidmar Klarić u intervjuu koji je 2023. godine dala magazinu Nacional izjavila je: „Glazba je danas dostupnija nego ikada ranije, bilo da se radi o slušanju glazbe putem fizičkih formata ili putem streaming servisa koji su danas ujedno i najzastupljeniji način slušanja glazbe. Publika je ta koja određuje koje će glazbeno izdanje više kupovati u fizičkom obliku, a koje će više streamati i hoće li to biti izvođači 'starije' generacije ili nova, mlada imena.

Mogli bismo reći kako je publika 'novijih' izvođača više na streaming servisima gdje slušaju nove singlove i albume, a ne kupuju nužno fizičke formate albuma. Dio novih albuma u današnje vrijeme objavljuje se isključivo u obliku digitalnog izdanja albuma, pa se slijedom toga i ne može nalaziti na top listi koja donosi rezultate fizičke prodaje albuma. No, svakako je ovo doba u kojemu se svatko natječe sa svakim i zato je sasvim legitimno da izvođači različitih generacija i diskografska izdanja različitih predznaka paralelno ulaze u arenu i postaju dijelom tržišne utakmice. Streaming servisi su duboko promijenili strukturu glazbene industrije, ali i pristup slušanju glazbe. Putem njih, publika je stekla nove navike pri odabiru onoga što se sluša. U globalnim streaming dućanima svi se natječu sa svima, a do glazbe se dolazi u trenu.“ Drugim riječima, nikada nije bilo lakše nego danas doći do muzike, objaviti muziku i distribuirati je širom svijeta.

Kako postati diskograf?

Pitali smo najmlađeg nezavisnog diskografa Nikolu Kneževića koliko je zapravo teško danas pokrenuti vlastitu diskografsku kuću i koliko je komplicirana papirologija i je li uopće potrebna za takav jedan posao?

– Ako ste se odlučili za digitalno izdavaštvo kao ja, onda je zapravo papirologija sasvim sporedna stvar. Potreba se javiti u nadležne službe (ZAPRAF i ZAMP) i informirati ih o svojoj namjeri. Ako želite da svaka pjesma koju distribuirate ima vlastiti ISRC prefiks, što vam je kao matični broj pjesme, onda trebate kontaktirati IFPI

(Međunarodna federacija fonografske industrije) za generiranje takvog prefiksa. Zapravo je najvažnija stvar pronaći agregatora ili posrednika koji će digitalno distribuirati vašu glazbu na sve streaming servise. I danas je mnoštvo takvih agregatora prisutno na tržištu, stoga je odabir vrlo lak. Ako već iza sebe imate određeni back katalog, onda je lakše pregovarati s velikim igračima, no nezavisni izdavači i glazbenici najviše koriste one koje ne ulaze u vaša izdavačka prava i ne oduzimaju vam dio kolača, nego im plaćate fiksni iznos na mjesečnoj ili godišnjoj bazi. To su: CD Baby, DistroKid, Ditto Music, TuneCore, UnitedMasters, Amuse...

Za sada diskografska slika izgleda tako, ali s obzirom na brzinu promjene u muzičkom svijetu, diskografiji ali i munjevitom tehnološkom razvoju tko zna kako će izgledati već sutra. Ako ste se odlučili potpisati ugovor za novu diskografsku kuću najvažnije što morate napraviti da pročitate sve što piše u ugovoru koji ćete potpisati a pogotovo ono što piše malim slovima. Što će tek biti kad umjetna inteligencija još više uđe u diskografiju ostaje nam samo da zamislimo.

Usput, kad već pričamo o novoj diskografskoj slici Hrvatske IFPI, međunarodna diskografska organizacija, objavila je prije par dana drugo izdanje izvješća Glazba u EU, svoj ključni regionalni izvještaj koji pokazuje sv snažniju ulogu Europske unije kao globalnog pokretača rasta u glazbi. Na temelju podataka iz Globalnog izvješća o glazbi 2025. (objavljenog u ožujku ove godine), rezultati pokazuju da su prihodi od snimljene glazbe diljem EU dosegli 5,7 milijardi eura, što predstavlja rast od +9,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Dobar je to unosan biznis.

Ovaj tekst objavljen je uz financijsku potporu [Agencije za elektroničke medije](#) iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

